

BERGSLUFT

www.elinwagner.se

MEDLEMSBLAD FÖR ELIN WÄGNER-SÄLLSKAPET

Ann-Margreth har ordet...

Årets seminarium på S:t Sigfrids folkhögskola blev mycket lyckat och vi har fått många positiva reaktioner från både deltagare och föreläsare. Redan vid den efterföljande lunchen fick jag flera bra tips till kommande seminarier. Just då kändes det väldigt avlägset med nästa års seminarium 14-15 september men vi är redan igång med arbetet. Rapporten har skickats till deltagare och föreläsare men finns också tillgänglig på hemsidan.

Wagnerismer skickar vi i år i stället för småskrift till alla betalande medlemmar. Kontakta Eva Christiansson (0472-262007) om du vet att du betalat årsavgiften men inte fick boken!

Under hösten har Elin Wägner-sällskapet till ett förmånligt pris fått ta emot alla *Wagnerismer* och *Det första fotstegets moder* som fanns kvar i bokförlaget Artéas lager vid Christina Ekströms bortgång. Vi fick också alla Elin Wägner-böcker som Christina samlat på sig. Sällskapet tackar härmed Christinas man Sven-Erik Johansson!

Vi vill också tacka journalisten och radiomannen Stig Tornehed som har donerat hela sin samling Elin Wägner-litteratur till oss. I den i stort sett kompletta samlingen finns även några böcker med dedikationer av Elin, bl.a. *Tusen år i Småland* med dedikation till Anders Österling.

Tack också till Elisabeth Auer som för tredje gången leder studiecirkel om Elin Wägner på ABF i Stockholm. Hör gärna av dig till *Bergsluft* om du anordnar eller varit med på studiecirkel om Elin på andra platser! Vi kan också tipsa om att en mycket intressant artikel av Elisabeth om Elin Wägner i Dalarna nu finns att läsa på hemsidan.

/Ann-Margreth Willebrand, ordförande

Elin Wägner som staty

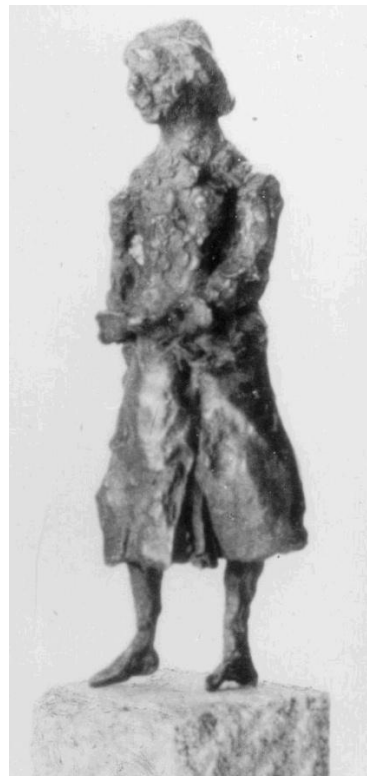
Som staty har vi planerat en modell i naturlig storlek av Elin Wägner som Pennskaft, som många uttryckt sitt gillande av. Men efter tips av professor Ulf Linde och godkännande av familjen Derkert och Bonniers har vi nu fått möjlighet att i stället uppförstora en liten staty som Siri Derkert gjort av Elin Wägner när hon håller tal. Stayetten finns på

Bonniers porträttsamling på Nedre Manilla, fotot gör den inte riktigt rättvisa.

Vi hoppas att detta nya alternativ som har stort konstnärligt värde, ska göra att insamlingen tar fart så att vi når målet att få statyn uppställd 2014. Vi söker bidrag hos fonder. I våras fick vi 60 tkr från Danelii stiftelse och har blivit lovade 10 tkr från Kvinnliga kontoristföreningen. Växjö kommun har lovat betala de sista hundratusen kronorna. Våra medlemmar var generösa i samband med inbetalning av årsavgifterna och bidrog med ca 20 tkr. Kalkylerad kostnad för Siri Derkert-alternativet är minst 600 tkr.

Statygruppen vill gärna ha kontakt med personer som kan ge oss tips om hur man samlar in pengar. Kontakta Marianne Enge om du vill vara med och jobba – och lobba – för en staty av Elin Wägner i Stockholm!

/mes

"Elin Wägner håller tal" av Siri Derkert

Bokmässan i Göteborg 2012

Som vanligt gick Bok- och Biblioteksmässan av stapeln den sista helgen i september. Temat var Norden och evenemanget var verkligen välbesökt. Drygt 99 000 besökande var där under mässans fyra dagar.

Montern, som vi delade med Pär Lagerkvist-samfundet, var ljus och luftig och bemannades, eller rättare sagt "bekvinnades", av Marianne Enge och mig samt våra trogna göteborgsdamer, Birgitta, Mona och Ragnhild. Ett stort tack till er!

Vi fick många celebra besök, bl.a. av ärkebiskopen med hustru, vilka tyckte att det var trevligt att vi hade en smålandsmöter. En av våra medlemmar, Kim Grahn, anförtrorde oss att hennes farmors moster var Elin Wägners Linnea! Många var intresserade av Elins litteratur och idéer och särskilt roligt var det, då en ung man leende sa att han tyckte att Elin var "cool" och hänvisade till *Väckarklocka*.

Då klockan närmade sig fem på söndagen, kände vi oss mycket nöjda med att ha fått informera och samtala om Elin med alla som stannade till vid vår monter.

/Ann-Christin Gunnarsson

Elin Wägner på S:t Sigfrid

Fred och försoning var årets tema, som lockade 50 personer att tillbringa en septemberhelg i sällskap med Elin och hennes vänner. Styrelsemedlemmen och litteraturvetaren Peter Forsgren inledde med att ta upp temat i tre smålandsromaner av Elin Wägner: *Åsa-Hanna* (1918), *Vändkorset* (1935) och *Vinden vände bladen* (1947). Marika Griehsel, tidigare SVTs korrespondent i Sydafrika, berättade om sanningskommissionens arbete i Sydafrika. Senare visades även hennes film *Wallströms Resolution* om Margot Wallströms arbete i FN för att få våldtäkter erkända som krigshandlingar – ett arbete som hon också tilldelades Elin Wägner-sällskapets Väckarklocka 2012 för.

Efter lunch vandrade Börje Svensson med oss som vanligt och lyckades även denna gång finna ett nytt tema. På kvällen musicerade skolans ungdomar för oss i den vackra kyrksalen och under supén fortsatte samtalen bland deltagarna.

På söndagen berättade Johanna Fogelström från Svenska Afghanistankommittén vad de gör för att stödja Afghanistans kvinnor i deras kamp för deltagande, fri- och rättigheter och Magnus P Wåhlin, skolpräst på S:t Sigfrid, redde ut hur kyrkan historiskt sett på försoning och förlåtelse.

Så var det dags för Årets Väckarklocka Margot Wallström, som höll en föreläsning om sitt arbete för att synliggöra kvinnors utsatta situation i kris

och konflikt. Skolans gymnastiksal var nästan fullsatt tack vare att Sensus hjälpt till med marknadsföringen. Margot var med oss under båda dagarna och charmerade alla med sin enkelhet och naturlighet.

/mes

re:elin

Projektet tillkom på initiativ av Christina Ekström och startade under sommaren med att unga filmare fick möjlighet att beskriva Elin Wägner på sitt sätt. Projektledaren Emma Mastad har tyvärr blivit sjuk. Svårigheterna att hitta någon som kunde gå in i projektet med kort varsel gjorde att styrelsen beslöt att avbryta projektet.

Vi hoppas att filmerna ändå ska komma till användning i skolornas undervisning om jämställdhet, fred och miljö. Ni kan se dem på nätet <https://vimeo.com/reelin> samt läsa om projektet på <http://reelinsblogg.wordpress.com>. */AMW*

Reflektioner från läktarplats

Med visst tvivel gick jag in på Palladium i Växjö kl. 18.59 fredagen den 24 augusti. Stilla och lugnt i foajen. Men fullt i salongen!

Tolv ungdomar hade under fyra veckor i sommar haft som uppdrag att göra filmer om Elin Wägner. De skulle spegla hennes idévärld kring fred, miljö och jämställdhet för att sedan visas för gymnasieungdomar i Växjö. Hur skulle detta gå? Skriva manus, spela in, redigera – allt under några få veckor och av nästan helt oerfarna filmmakare?

Hur det blev? Succé!

En lätt uppvärmning med kortkorta, roliga, tydliga leranimationer följdes av "Elin och jag". Konflikten mellan en 16-åring och en krävande pappa som vägrar dottern att välja skrivande var lätt att känna igen både för Elin Wägner-kunniga och för dagens ungdomar.

Nästa film handlade om Elins hjärtefrågor – miljö, fred och jämställdhet. Även här hade filmarna hittat bra paralleller och diskussionsfrågor som säkert kan fungera i en gymnasieklass.

Den tredje filmen var dokumentär. Fyra eldsjälars svarade på fyra frågor – vilka möjligheter ser du, vilka hot, vad har du lyckats med, vad har du misslyckats med?

När filmerna var slut och publiken, som till 90 procent bestod av människor under 20 år, så ville jag både skratta och gråta. Skratta över att jag som Tomas Tvivlaren haft mina farhågor och gråta över att Christina Ekström inte fick uppleva detta. Hennes vision om att få ungdomar att lära känna Elin Wägners hjärtefrågor är på väg att förverkligas.

/Birgitta Hansson

Vannis mamma

Många har undrat vem som var Vannis mamma. Hon heter Gunhild Nilsson och är damen utan hatt på fotot. Hon vistades i Italien när hon träffade Harald Wägner. I Sverige hade hon sin bostad i Skräddargård, Öja, där Vanni hälsade på henne på sommaren. Med på bilden är Vanni, Gunhilds släkting John Nilsson och en fru Belfrage. /mes

Bergsluft tackar Ingrid Nilsson, Gemla, för bilden.

Hur får du din middag?

”Varför du är förförd av den ekonomiske mannen och hur det förstör ditt liv och världsekonomin” är underrubriken på Katrine Kielos August-prisnominerade bok *Det enda könet* (Bonniers). Det är en perfekt och livfull beskrivning av vad boken handlar om och dess budskap.

Katrine Kielos (f. 1983), författare, debattör och ledarskribent på Aftonbladet, har presterat en bok, som i en kaskad av frustande ironi och obehagliga fakta gör upp med bristerna i vår tids samhällsekonomi. Ett ekonomiskt system som blivit alltmer obegripligt för den enskilda människan och som hotar att föra den globala ekonomin till kaos.

Boven i dramat är i Katrine Kielos tappning att vi alla – samhällsföreträdare, den ekonomiska vetenskapen likaväl som de enskilda medborgarna – inte orkat eller velat släppa den ekonomiske mannen som norm och riktkarl för samhällsekonomin, penningpolitiken och vår syn på och värdeskala för vardagsekonomin. En effekt är bland annat att allt det omvårdnadsarbete som äger rum

i hemmen inte värderas i ekonomiska termer och därför hamnar utanför det BNP-mått som är riktmärket för våra bedömningar av om samhällsekonomin växer, stagnerar eller krymper. Det är den ekonomiske mannens insatser som vi mäter och som ger underlaget för vår syn på och vår bedömning av hur samhällsekonomin utvecklas.

I några meningar visar Katrine Kielos på hur nationalekonomin sedan Adam Smith varit i otakt med verkligheten. ”Hur får du din middag?” lyder ekonomins grundläggande fråga. Slaktaren, bagaren och bryggaren tillverkar inte sina produkter av välvilja, utan för att de tjänar på det, skrev Adam Smith. Det är egenintresset som ställer middagen på bordet, menade Adam Smith. Men han glömde påpeka att hans mamma ställde fram den åt honom varje kväll, skriver Katrine Kielos.

Elin Wägner, för att inte tala om min bortgångna maka Christina Ekström, skulle ryst av välbehag om de fått möjlighet att läsa Katrine Kielos bok. Vilken kandidat till ”Årets väckarklocka” skulle Christina utropat. Och Elin Wägner från sitt himlaperspektiv skulle säkert nickat instämmande.

Jag kan inte minnas att jag läst någon bok om samhällsekonomi som fått mig att le och ibland till och med skratta gott. Men det har Katrine Kielos lyckats med. Köp eller låna boken och skaffa dig några stimulerande timmar i *Det enda könets* sällskap. /Sven-Erik Johansson

Könspolitiska nyckeltexter

Alla som är intresserade av könspolitik och den debatt som förs omkring dessa frågor rekommenderas att läsa en ny, spännande och fyllig antologi utgiven av förlaget Makadam. Redaktörer är Klara Arnberg, Fia Sundevall och David Tjeder, alla forskare vid Stockholms universitet.

Allt som allt deltar trettio välkända genusforskare med bidrag. Var och en har valt ut en för tiden betydelsefull text för publicering och kommenterar och analyserar den i sitt bidrag. De sätter också in texterna i sitt historiska sammanhang.

I del I kan man läsa texter om prostitution, värnplikt, äktenskap och försörjning skrivna av bland andra Christina Florin, Pia Laskar och Ulla Wikander. Underrubriken är *Från äktenskapskritik till sexualupplysning* och volymen tar avstamp i Carl Jonas Love Almqvists *Det går an* som kommenteras av Ulla Manns. Elin Wagners text från *Tidevarvet* 1923 ”En negerstat i staten” kommenteras av Katarina Leppänen, som skriver om rasförtryck och kvinnokamp.

I del II med underrubriken *Från befolkningskris till talibantal* finns det texter om bland annat sexuella rättigheter, föräldraskap, skönhetsideal och hedersvåld. Volymen inleds av Yvonne Hird-

man och hennes text om Alva och Gunnar Myrdals *Kris i befolkningsfrågan*. Bland de andra texterna kan man hitta Emma Isakssons bidrag om *Texter från 1970-talets kvinnorörelse*, Tiina Rosenbergs om Lucas Moodyssons *Fucking Åmål* och Maud Eduards analys av Gudrun Schymans berömda så kallade Talibantal, som hon höll vid öppningen av Vänsterpartiets kongress 2002.

Boken ger en bred överblick av över 160 års könsdebatt och läsaren får både inblick i texter som är mindre kända idag, men som spelade stor roll i sin samtid, och texter som vi känner igen, men kan få delvis nya infallsvinklar till. Eftersom texterna i första hand är tänkta för universitetsstudenter på grundnivå är de också skrivna på ett lättillgängligt språk och pedagogiskt uppbyggda. En bok väl värd att läsa. /Margareta Stål

Läsvärd ny bok

Monica Lauritzens biografi *Sanningens vägar* (Bonniers) berättar om Anne Charlotte Lefflers liv och dikt. Leffler var född 1849 (samma år som Strindberg) och tillhörde alltså generationen skrivande kvinnor före Elin Wägner. För henne var inte journalistiken ingången till författarskapet utan det var framför allt som dramatiker hon gjorde sig känd i Sverige och utomlands. Flera av hennes dramer har lyfts fram och spelats i våra dagar, t.ex. det gripande könsrollsdramat *Sanna kvinnor*.

Boken, som också nominerats till årets Augustpris i fackboksklassen, bygger på brev och samtidsdokument. Lauritzen har lyckats ge en fantastisk inblick i de trånga regler och traditioner som borgerliga kvinnor tvingades växa upp och leva med under andra hälften av 1800-talet. Det var i familjen och den närmaste vänkretsen som Leffler kunde pröva sina litterära idéer, och naturligtvis fick inte hennes namn röjas när Stockholms teatrar började ge hennes pjäser. Men framgångarna gjorde henne djärvare och så småningom blev hon ute i Europa känd som en viktig svensk författare. Lauritzen pekar också på hennes modernitet: Ett romanfragment från 1886 "låter ana en frisk och originell skildring av ett kvinnokollektiv tjugo år före Elin Wagners *Norrtullsligan*".

Lefflers livshistoria är mycket engagerande. Hon var en stark och envis kvinna som upplevde många bakslag och besvikelser men också en stor kärlekslycka innan hon endast 43 år gammal avled i Italien 1892. /Solveig Hammarbäck

Favoritcitaten:

Det är en manlig värdeskala som tillämpas då det gäller att bestämma vad man först och främst bör ha råd till i ett land. EW-citat ur *Wagnerismer*

Vandring med Elin

"Har du lust att prata om *Norrtullsligan* och Elin Wägner på vårt jubileum i augusti?" Det var frågan jag fick av ordförande Tore Lidbom i bostadsrättsföreningen Kejsarkronan, Norrtullsgatan 25 i Stockholm. Självklart, svarade jag, alla tillfällen som bjuds att få prata om Elin och hennes gärningar, ska tas.

27 förväntansfulla slöt upp till en på grund av regnet visuell vandring. Vi började hörnet Norrtullsgatan och Karlbergsvägen där det finns en vacker plåtskylt med citat från *Norrtullsligan*. Boken diskuterades och dissekerades. Någon hade en gammal bok och lovade att läsa den på nytt.

Vi vandrade till Upplandsgatan där vi stannade utanför nr 54 och gick in på gården och försökte uppleva hur det kändes för Elin att bo just där just då, i utkanten av Stockholm. Nu började det hetta till eftersom frågan om kvinnlig rösträtt kom upp och kvinnors rätt att göra sin röst hörd. Jag beskrev arbetet som gjordes för kvinnlig rösträtt i Sverige, berättade om gruppen på Fogelstad och dess olika medlemmar och deras betydelse i dåtidens Sverige. Vi kom in på Siri Derkert och hennes konstnärskap och utsmyckningar i Stockholm. Sedan vandrade vi vidare genom Kungsträdgården och in i Gamla Stan mot Svenska Akademien. Nu kom frågor om kvinnorna som suttit i Akademien genom åren och vi berörde naturligtvis Selma och Elin och deras författarskap.

Jag avslutade det hela med ett citat från *Pennskaftet*:

- Vilket vill Pennskaftet helst ha, sade han, rösträtt eller en ny hatt?
- Jag vill inte ha någondera delen, sade hon. För jag vill förtjäna till både rösträtt och hatt själv. /Margareta Östman

Kolla litteraturbanken

Pennskaftet finns med bland de svenska klassiker som finns på internet i *Litteraturbanken.se*, en ideell förening som publicerar svenska klassiker digitalt, fritt tillgängliga för alla. Jag besökte deras monter under Bokmässan i Göteborg och försökte intressera dem även för *Väckarklocka*, nu utgången från Bonniers. Håll tummarna! /mes

Skicka bidrag till nästa Bergsluft före 1 mars 2013!

Elin Wägner-sällskapet

www.elinwagner.se Bg 645-0126

Bergslufts red:

Marianne Enge Swartz (mes)

Tel: 08 30 69 07, mes@comhem.se

Ann-Margreth Willebrand (AMW)

Tel: 0470 711675, amwillebrand@hotmail.com